herpy

AGAMER

North-African Mastigure

Uromastyx acanthinura

Uromastyx acanthinura er en kraftig tornhale fra de stenede og grusede dele af den nordlige Sahara. Den bliver 30-43 cm og vejer omkring 450 g, graver dybe huler og lever mest af planter. Den kræver et stort, varmt og tørt terrarie med dyb bund og kraftig UVB, og den kan leve i mere end 20 år. Arten er territorial og holdes alene.

Familie: Agamidae Udgivet 16. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**30-43 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**15-24 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Klippeboende, jordboende og gravende**
Biotop	**Ørken, halvørken og klippeterræn**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**120 × 60 × 60 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**27-32 °C**
Hotspot	**50-55 °C**
Temperatur, nat	**18-22 °C**
Luftfugtighed	**20-30 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Vinterhvile	**16-22 °C** 8-12 uger
Kost	**Planter**
Holdes	**Enkeltvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**48 mdr.**
Kuldstørrelse	**6-23 æg**
Kuld pr. år	**1**
Inkubation	**56-84 dage** ved 33-34 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks II**
EU-bilag	**Bilag B**
IUCN	**Næsten truet (NT)**

Arten står på CITES liste II og i EU's bilag B (forordning 338/97) som alle arter af Uromastyx. Handel over grænser kræver CITES- og EU-dokumenter. Ingen agamer står på den danske liste over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015). Bed sælger om dokumentation for dyrets herkomst.

Om arten

Uromastyx acanthinura er en bredt bygget agam med kort, tyk krop, korte, kraftige ben og en flad hale dækket af kranse af spidse skæl. Navnet kommer af græsk akantha, torn, og oura, hale. Halen er 50-75 % så lang som kroppen.

Grundfarven er grå med mørkere pletter og marmorering, og voksne dyr får mere farve, når de er varme efter morgenens solbad. Unger er grå med brune eller mørkere pletter. Arten er langt mindre farverig end den nærtstående *Uromastyx nigriventris* og mangler dennes røde, grønne og citrongule farver. Farvestrålende dyr, der sælges under navnet *U. acanthinura*, er derfor ofte andre arter.

Dyret bliver 30-40 cm inklusive hale, de største op til 43 cm. Voksne vejer typisk omkring 450 g, men vægten svinger meget med årstiden, og store hanner kan veje betydeligt mere.

Arten blev beskrevet i 1825, og afgrænsningen har ændret sig meget siden. *U. dispar*, *U. geyri* og *U. nigriventris* har alle været ført som underarter af *U. acanthinura*, men regnes nu som selvstændige arter, og bestande fra det nordlige Tchad og Sudan, der tidligere blev regnet til *U. acanthinura*, hører til *U. dispar*. Ældre oplysninger om arten, også om pasning, kan derfor handle om andre arter.

Dyret er sky, territorialt og lynhurtigt nede i hulen, når det forstyrres. Det kræver plads, et stort og meget varmt terrarie, en dyb bund og kraftig UVB, og det lever i mange år.

Læs mere: Lys og UVB

Udbredelse og levested

Uromastyx acanthinura lever i den nordlige Sahara i Algeriet, Tunesien og det nordvestlige Libyen. Kerneområdet ligger syd for Saharas Atlas, og en form beskrevet som *U. a. nigerrimus* er kendt fra den sydlige del af den algeriske Sahara.

Grænserne er ikke afklarede. Ældre angivelser fra Egypten, Vestsahara, Mauretanien, Mali, Niger, Tchad og Sudan bygger på den gamle, brede afgrænsning; bestandene i Tchad og Sudan hører til *U. dispar*. Bestandene i Marokko og det vestlige Algeriet regnes nu til *U. nigriventris*, og arten findes efter den nyere opfattelse ikke i Marokko.

> **Oprindelig udbredelse:** Algeriet, Tunesien og Libyen.

LEVESTED

Uromastyx acanthinura lever først og fremmest i stenørken (hamada) og grusørken (reg) og er sjælden i ren sandørken. Arten foretrækker skrænter og bredder ved udtørrede flodlejer, hvor den graver huler i jordbanker i fuld sol, ofte ved foden af en busk som *Ziziphus lotus*, eller bruger sprækker og huller i klippen. Hulens indgang er omkring 15 cm bred og 8 cm høj, og hulen går op til 80 cm ned. En busk kan skjule flere indgange. Unger graver ikke selv, men lever under sten og i lave fordybninger.

Klimaet er barsk: temperaturen går fra -7 °C om vinteren til 60 °C om sommeren, og døgnudsvingene kan være på 35 °C. Nedbøren er typisk under 135 mm om året og falder fra september til marts. I hulen holder temperaturen sig på 20-25 °C, og luftfugtigheden er 50-90 %. Dyrene kommer frem, når det er over ca. 20 °C udenfor, soler sig fra morgenen og er mest aktive omkring middag. De hviler 2-5 måneder om vinteren og kan gå i sommerhvile i tørre perioder.

Bestandene tæller 10-100 dyr pr. km², og hvert dyr har et område på 1-5 hektar, som både hanner og hunner forsvarer.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

Pasning

TERRARIET

Et voksent dyr skal have et terrarie på mindst 120 × 60 × 60 cm (længde × bredde × højde), og større er bedre, fx 150 × 60 × 60 cm til et stort dyr. Almindelige glasterrarier er for små. Vælg et terrarie i træ, PVC eller plast med tre faste sider og glas kun foran; det giver ro. Ungerne kan også bo i 120 × 60 cm, fordi de har brug for den samme temperaturgradient som de voksne.

Bunden graves og skal derfor være dyb: mindst 10 cm, gerne mere, af fint sand eller sandet jord. En blanding af halvt sand, 30 % jord uden gødning og 20 % ler holder gangene oppe. Hold de øverste par centimeter tørre, og fugt kun lidt i dybden. Undgå kalksand og knuste valnøddeskaller, som kan give tarmtilstopning. Ekskrementer og urinsyre fjernes dagligt, og bunden skiftes helt hver 3.-4. måned. Syge eller sårede dyr flyttes midlertidigt over på køkkenrulle.

Terrariet skal åbne i fronten og have god ventilation, helst med netlåg. Byg solpladsen af flade sten eller skifer under varmelampen, gerne som en stak med mellemrum, så dyret kan krybe ind og vælge sin temperatur. Sæt stenene fast, så de ikke vælter, når dyret graver under dem. Giv mindst tre skjul pr. dyr, fordelt mellem den varme og den kølige side. Varmelamper afskærmes, så dyret ikke kan røre dem. Hold ét dyr i hvert terrarie, og hold aldrig forskellige arter af *Uromastyx* sammen.

Læs mere: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Solpladsen skal have en overfladetemperatur på 50-55 °C, målt med et infrarødt termometer lige under lampen. Den kølige side skal være 27-32 °C. Varmen skal komme ovenfra, fx fra en halogenspot, aldrig fra en varmemåtte under bunden: dyret flytter sig ikke i tide fra en for varm bund og kan blive forbrændt. Justér solpladsen med en dæmper eller ved at hæve eller sænke stenene.

Om natten slukkes varmen, og temperaturen må falde til stuetemperatur, omkring 18-22 °C. I naturen ligger hulen på 20-25 °C, og dyret skal også i terrariet kunne grave sig ned til et køligere og mere stabilt sted.

I naturen hviler arten 2-5 måneder om vinteren. I terrariet passer en kølig periode på 8-12 uger: dagslængden kortes ned til 6-8 timer, rumtemperaturen sænkes til 16-22 °C, og solpladsen holdes på omkring 30 °C, så dyret kan varme sig og tømme tarmen. Giv kun vinterhvile til sunde, velnærede dyr, og vej dem før og under hvilen.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden i terrariet skal være lav: omkring 20-30 %, målt ved bunden i den kølige side. Vedvarende høj luftfugtighed gør dyret sygt, så sprøjt ikke terrariet. Hulen i naturen er langt fugtigere end overfladen, så fugt bunden lidt i dybden, hvor gangene går, og hold de øverste centimeter tørre.

Dyret får næsten alt sit vand gennem føden og drikker sjældent. Hvorvidt en vandskål er nødvendig, er der uenighed om; en lille skål med frisk vand gør ingen skade i et velventileret terrarie, og tynde eller nyindkøbte dyr kan have gavn af den. Skift vandet dagligt.

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og kræver kraftigt lys. Brug en LED-lampe eller et lysstofrør på ca. 6500 K som dagslys ud over varmelampen. UVB er nødvendigt: arten hører til Ferguson-zone 3, og et T5 HO-rør på 12-14 % over cirka halvdelen af terrariets længde i den varme side skal give et UV-indeks på 4,5-6 ved solpladsen. Kontrollér med en UV-måler, og skift rørene efter 6-12 måneder eller efter producentens anvisning. Dagen er 12 timer om sommeren og kortere om vinteren. Direkte sollys i en sikker udendørs indhegning er værdifuldt, men aldrig gennem glas.

FODER

Voksne dyr er næsten rene planteædere. I naturen består føden mest af tornede, tørketålende og fiberrige ørkenplanter, bl.a. salttålende arter af *Atriplex* og planter fra *Chenopodium*-familien, og efter regn af de korte forårsplanter. Næsen har en saltkirtel, der skiller overskydende salt ud. Myrer og biller bliver også ædt, især af unger.

Omkring 90 % af føden i terrariet skal være bladgrønt og blomster, ca. 5 % hårde grøntsager og ca. 5 % tørfoder. Varier mellem salatblandinger, ruccola, mælkebøtteblade, endivie, pak choi og radicchio, og giv blomster som mælkebøtte og hibiscus uden sprøjtemidler. Tørrede, knuste linser, ærter og hvid hirse gives i små mængder højst en gang om ugen, fordi de ellers giver fedme. Frugt er en sjælden godbid. Unger kan få en melorm eller superorm højst en gang om ugen og voksne højst hver anden uge.

Unger fodres hver dag med så meget, de kan æde, og voksne 4-5 gange om ugen. Drys maden med kalk og et vitamintilskud to gange om ugen. Bipollen gives ofte i alt for store mængder; lad hellere blomsterne dække behovet.

Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Arten er udpræget territorial: begge køn forsvarer deres område, og i kampe bider dyrene hinanden i siderne, så der kan opstå hvide ar. Selv kuldsøskende angriber hinanden, hvis de holdes sammen for længe. Hunnerne bliver særlig aggressive i yngletiden. Hold derfor dyret alene. Forstyrres det, styrter det ned i hulen og kan blive væk i timevis, og fanges det, klamrer det sig til hulens vægge med kløerne og slår med den tornede hale.

Et nyt dyr skal have et par uger i fred. Har det ikke ædt efter to uger, skal en dyrlæge se det. Håndtér ikke dyret i tilvænningen, ud over vejning. Bagefter kan du tilbyde foder fra hånden. Nærm dig langsomt og nedefra, aldrig oppefra. Hold dyret uden for terrariet i højst en time ad gangen, fordi det har brug for varmen. Vask hænder efter kontakt, for krybdyr kan bære salmonella.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Kønnet kan ikke altid bestemmes udefra, og kønnene er omtrent lige store. Hannen har som regel en bredere kloak og halerod og et forholdsvis større hoved, og den er i gennemsnit mere farvet. Bøjes halen forsigtigt opad, kan hemipenis-bulges ved halens rod og en V-formet række skæl under kloakken pege på en han. Hunnen er pæreformet som voksen. Kønsmodne hanner markerer deres område med sekret fra lår- og kloakkirtlerne.

Arten bliver kønsmoden omkring fire år gammel, og farverne er da kraftigst. Sæt kun fuldvoksne, velnærede dyr i avl.

PARRING

I naturen strækker parringstiden sig fra marts til juli med flest parringer i april. Hannen svinger hovedet fra side til side og laver armbøjninger foran hunnen. Så griber han hende i nakken eller siden med kæberne og holder fast under parringen. Hunnen kan være aggressiv, så hold øje med dyrene, og vær klar til at skille dem ad.

I terrariet følger avlen en kølig vinterhvile. Bagefter øges dagslængden og temperaturen trinvist, og først derefter sættes hun og han sammen.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger æggene omkring en måned efter parringen, i naturen i juni og juli, og formentlig kun ét kuld om året. Kuldet er på 6-23 æg, typisk 10-12, og de største hunner lægger flest. Æggene er ovale, ca. 35 mm lange og 20 mm brede, med en læderagtig skal. I naturen lægges de i hunnens hule, som hun vogter.

Hunnen skal have en dyb lægekasse med en fugtig blanding af sand og jord, så gangen holder, og hun kan grave sig ned. Finder hun intet egnet sted, kan hun holde æggene tilbage. Giv hende ro og rigeligt foder efter lægningen.

INKUBATION

Grav æggene forsigtigt op, og læg dem uden at vende dem i en lukket beholder med fugtig perlit, der klumper, når man klemmer den. Vej beholderen en gang om ugen for at følge fordampningen.

I naturen klækker æggene efter 8-12 uger. Rugetemperaturen er ikke dokumenteret for arten; 33-34 °C er lånt fra andre arter af *Uromastyx*. Højere temperatur giver kortere rugetid. Ungerne bliver i naturen i hulen i nogle uger til et par måneder.

OPDRÆT AF UNGER

Nyklækkede unger er ca. 5 cm fra snude til kloak og vejer 4-6 g. Hold dem i terrarier på 120 × 60 cm med samme solplads og temperaturgradient som de voksne, eller i store plastkasser, på køkkenrulle eller fliser indtil etårsalderen. Giv dem mange skjul, for unger søger ly under sten.

Giv fint snittede grønne planter og blomster hver dag og højst et enkelt lille insekt om ugen. Frø og tørrede bælgfrugter gives først fra seks måneders alderen. Farverne begynder at vise sig omkring etårsalderen. Unger fra samme kuld bliver aggressive over for hinanden og skal adskilles i god tid, før de nærmer sig kønsmodenhed.

Sundhed og typiske fejl

De fleste problemer skyldes for lidt varme eller UVB, for høj luftfugtighed og forkert kost:

- Knoglesvind (sekundær nutritionel hyperparathyreoidisme) ved for lidt UVB, kalk og D3.
- Luftvejsbetændelse og slim ved konstant høj luftfugtighed.
- Fedme ved for mange frø og for meget protein.
- Tarmtilstopning ved kalksand, valnøddeskaller og for lav temperatur.
- Forbrændinger fra varmemåtter og ubeskyttede lamper.
- Bid og ar, når dyr holdes sammen.
- Skorpede, fortykkede læber og hudsår, som kan skyldes bakterien *Devriesea agamarum*. Den smitter mellem agamer, også fra dyr uden symptomer, og vender let tilbage. Behandlingen kræver dyrlæge, ofte en lang antibiotikakur, og grundig desinfektion af terrariet.
- Indvoldsorm og andre parasitter, især hos vildfangne dyr. Hold nye dyr i karantæne i 3-6 måneder.
- Æglægningsbesvær hos hunner uden egnet lægeplads.

Et sundt dyr er rundt og fast og har klare øjne. Vægttab, manglende appetit og sløvhed kræver en dyrlæge med erfaring i krybdyr.

Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.